

י"ב אב תשע"ו
16 אוגוסט 2016

עברית כשפה שניה לתלמידים דוברי ערבית ממצאי תשע"ו

הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך (ראמ"ה) מתכבדת להציג ממצאים ממחקר העוסק בהוראת תחום העברית כשפה שניה בבתי ספר דוברי ערבית בישראל.

העברית היא השפה העיקרית והרווחת בישראל. בשפה זו מתנהלים רוב מוסדות המדינה, וגופים ציבוריים ופרטיים רבים עושים בה שימוש שוטף. זו השפה שבה מלמדים במוסדות להשכלה גבוהה, באוניברסיטאות ובחלק גדול מהמכללות. מרבית כלי התקשורת הכתובה והאלקטרונית המרכזיים (רדיו, טלוויזיה, אינטרנט) הם בעברית וזו השפה הרווחת בחיי היומיום ברחוב, בשלטי חוצות, בקניונים ועוד.

השליטה בשפה העברית היא, אפוא, תנאי הכרחי להשתלבות בחברה הישראלית, בחיי היום יום, במוסדות ההשכלה הגבוהה ובשוק העבודה. חשוב שכל אזרחי המדינה ישלטו היטב בעברית וירכשו מיומנויות אורייניות כגון קרוא וכתוב, הבנת הנשמע ויכולת לדבר ולתקשר בעברית.

מטרת המחקר היא להעריך את תחום העברית כשפה שניה בבתי ספר יסודיים דוברי ערבית. הערכת התחום מתמקדת בשני היבטים עיקריים – הישגים לימודיים של תלמידים לקראת סיום בית הספר היסודי (כיתה ו') וההקשר שבו מתקיימת הלמידה בבתי הספר. המחקר נערך מידי שנה, החל משנת תשע"ד, והוא מאפשר לעקוב אחר מגמות ושינויים לאורך זמן ולנטר אותם, ברמה הארצית והמגזרית.

בשנת הלימודים תשע"ו, נערך המחקר בקרב מדגם ארצי מייצג של 4,427 תלמידים ו-327 מורים המלמדים עברית בכיתות ו' ב-198 בתי ספר דוברי ערבית במגזרים הערבי, הבדואי והדרוזי. המבחן בשפה העברית הועבר בחודש פברואר 2016.

סולם הציונים של המבחן נקבע כך שבשנת הבסיס (תשע"ד) ממוצע הציון הכולל היה 500 נקודות וסטיית תקן 100 נקודות. הציון הכולל בשנים תשע"ה-תשע"ו כויל לסולם זה, מה שמאפשר להשוות את הישגי התלמידים בין מחזור אחד למשנהו.

להלן יפורטו ממצאים עיקריים שעלו במחקר.

הדוח המלא וחומרים נוספים נמצאים באתר האינטרנט של ראמ"ה בקישור:

http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Rama/MivchanimArtzyim/Ivrit_Araviv_dochot.htm

ממצאים עיקריים: הישגי תלמידים, עמדות תלמידים ועמדות מורים

הישגי התלמידים

- לאורך השנים תשע"ד-תשע"ו חלה עלייה מתונה של 12 נקודות בהישגי התלמידים במבחן בעברית לדוברי ערבית. ממוצע הציונים בשנת תשע"ו היה 512 לעומת 505 בשנת תשע"ה ו-500 בשנת הבסיס תשע"ד.
- העלייה בהישגים בין תשע"ד לתשע"ו התרחשה בכל אחד משלושת המגזרים דוברי הערבית בנפרד.
  - הישגי התלמידים במגזר הדרוזי עלו ב-20 נקודות בהשוואה לשנת הבסיס, עלייה שהתרחשה ברובה בין תשע"ה ל-תשע"ו (551 בתשע"ד, 556 בתשע"ה ו-571 בתשע"ו).
  - הישגי התלמידים במגזר הבדואי עלו ב-14 נקודות בהשוואה לשנת הבסיס, עלייה שהתרחשה בין תשע"ד ל-תשע"ה (451 בתשע"ד, 467 בתשע"ה ו-465 בתשע"ו).
  - הישגי התלמידים במגזר הערבי עלו ב-9 נקודות בהשוואה לשנת הבסיס, עלייה שהתרחשה בין תשע"ה ל-תשע"ו (513 בתשע"ד, 512 בתשע"ה ו-522 בתשע"ו).
- קיימים הבדלים בהישגים של תלמידים ממגזרים שונים. בכל השנים שנמדדו, הישגיהם של התלמידים במגזר הדרוזי היו הגבוהים ביותר ושל תלמידים במגזר הבדואי היו הנמוכים ביותר; הישגיהם של התלמידים במגזר הערבי נמצאים בתווך ביניהם. בשנת תשע"ו הפער לטובת התלמידים במגזר הדרוזי עמד על 49 נקודות בהשוואה למגזר הערבי ו-106 נקודות בהשוואה למגזר הבדואי.
- הישגי הבנות בעברית גבוהים מהישגי הבנים. היתרון לטובת הבנות נצפה בכל השנים שנמדדו. בשנת תשע"ו הציון הממוצע של הבנות היה גבוה ב-22 נקודות מהציון הממוצע של הבנים.
- בכל השנים נמצאו פערים ניכרים בהישגים בין תלמידים מרמות שונות של רקע חברתי-כלכלי - ככל שהרקע החברתי-כלכלי של התלמידים מבוסס יותר, כך ההישגים גבוהים יותר. בשנת תשע"ו הציון הממוצע של תלמידים מרקע חברתי-כלכלי גבוה היה 583 נקודות, של תלמידים מרקע בינוני - 552 נקודות ושל תלמידים מרקע נמוך - 490 נקודות.

						מקרא
גדול מאוד	גדול	ניכר	מתון	קל	ללא שינוי של ממש	גודל שינוי בהישגים
30 ויותר	21-30	16-20	11-15	6-10	0-5	

עמדות תלמידים כלפי לימודי השפה העברית

- **מרבית התלמידים דוברי הערבית הביעו עמדות חיוביות כלפי חשיבות לימודי השפה העברית.** התלמידים דיווחו שידיעת השפה העברית תסייע להם להצליח בעתיד (89%), ושיעור נמוך יותר דיווחו שידיעת העברית מסייעת להם בחיי היום יום (82%). 90% מהתלמידים ציינו כי להוריהם חשוב שידעו טוב עברית ו-85% דיווחו שחשוב להם ללמוד עברית.
- **מרבית התלמידים דיווחו כי הם נחשפים למגוון דרכי הוראת השפה העברית בבית הספר.** התלמידים דיווחו שהמורה מעודדת אותם לדבר עברית בשיעורים (84%), ושהם נוהגים לדבר עברית בשיעורים (75%). בנוגע לדרכי הוראה אחרות שנבדקו, מרבית התלמידים דיווחו שהם נוהגים לקרוא באופן עצמאי טקסטים (73%) ושיעור נמוך יותר דיווחו על עיסוק במטלות כתיבה של קטעים קצרים בעברית (61%).
- **כמחצית מהתלמידים דיווחו על שימוש בשפה העברית גם מחוץ לבית הספר.** התלמידים דיווחו כי הם מאזינים לשירים בעברית (66%), ושיעור נמוך יותר דיווחו על שיחה בעברית עם אנשים מחוץ לבית (46%), צפייה בטלוויזיה ובסרטים בעברית (41%) ועל קריאה וכתבה באינטרנט בעברית (39%).
- **באשר לחשיפה לשפה העברית בסביבה הקרובה של התלמידים נמצא כי 68% מהתלמידים דיווחו שהם מבקרים בתדירות גבוהה באזורים בהם מדברים עברית (למשל קניונים); שיעור נמוך יותר דיווחו כי הם שומעים אנשים מדברים בעברית באזור מגוריהם (44%). בנוסף, התלמידים דיווחו בשיעורים גבוהים כי יש בביתם ספרים ועיתונים בעברית (86%).**
- **מרבית התלמידים הביעו תחושה של מסוגלות עצמית בשפה העברית.** התלמידים דיווחו שהם יכולים להבין דברים שהם קוראים בעברית (77%) או שומעים בעברית (71%), ושהם יכולים לשוחח עם אנשים בעברית (67%).
- **מרבית התלמידים דוברי הערבית נהנים ומתעניינים בלימוד השפה העברית.** התלמידים דיווחו שהם נהנים ללמוד עברית בבית הספר (75%), וכשני שלישים מהם דיווחו כי עברית היא אחד המקצועות האהובים עליהם בבית הספר.

עמדות מורים כלפי הוראת השפה העברית

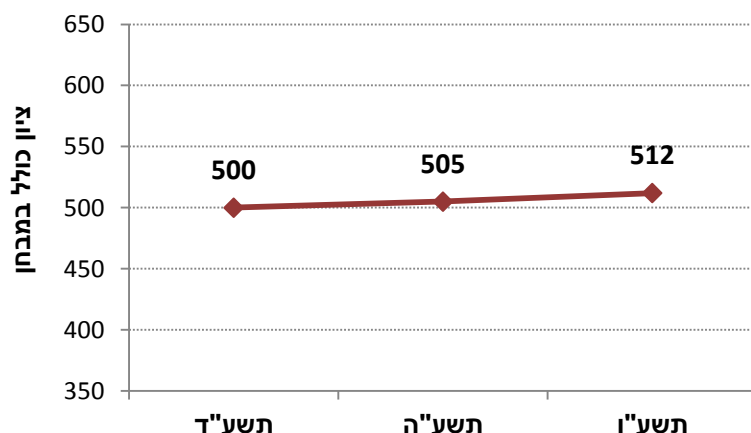
- **מרבית המורים לעברית דיווחו כי הם מטפחים בקרב תלמידיהם מיומנויות של הבנת הנקרא (95%), ידע לשוני בעברית (87%) ושפה דבורה (85%).** המורים דיווחו בשיעורים נמוכים יותר על טיפוח מיומנויות של הבעה בכתב (72%) ושל הבנת הנשמע והאזנה (55%).
- **מרבית המורים לעברית דיווחו כי הם מקיימים שיח בעברית במהלך השיעורים.** הרוב המכריע של המורים דיווחו כי את רוב השיעור הם מנהלים בשפה העברית (95%). בשיעורים נמוכים במעט הם דיווחו כי בכיתה מתקיימים דיונים בעברית בנושאים שונים (81%) וכי התלמידים עונים בעברית לשאלות שהם שואלים (77%).
- **באשר לגורמים המקשים על הוראת העברית בבית הספר, כמחצית מהמורים ציינו מחסור בשעות הדרכה של מדריכים (52%) ומחסור בשעות לימוד עברית (51%) כגורמים הפוגעים במידה רבה או בינונית באיכות ההוראה.** בשיעורים נמוכים יותר דיווחו המורים על מחסור בצידוד להוראת העברית (42%), מחסור בהשתלמויות בתחום (37%) ומחסור בכלים טכנולוגיים (36%).

הישגי התלמידים

הישגים לאורך שנים: בשנת תשע"ו ממוצע ציוני התלמידים במבחן בעברית לדוברי ערבית עמד על 512 נקודות. ממוצע זה משקף עלייה מתונה בהישגי התלמידים בהשוואה לשנת הבסיס תשע"ד (500 נקודות).

בחינה של התפלגות הציונים מעלה כי בין תשע"ה לתשע"ו העלייה בהישגים חלה בקרב תלמידים בעלי הישגים בינוניים וגבוהים, ואילו בקרב תלמידים בעלי הישגים נמוכים לא חל שינוי של ממש. מגמה הפוכה נרשמה בין השנים תשע"ד לתשע"ה, אז חלה עלייה בקרב תלמידים בעלי הישגים נמוכים.¹

ממוצעי הציון הכולל במבחן לאורך שנים, כלל דוברי הערבית

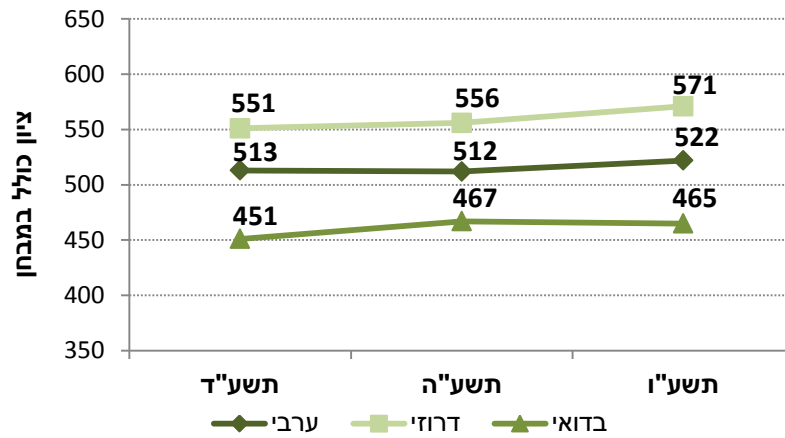

הישגים לפי מגזר: בשנת תשע"ו הציון הממוצע של תלמידים בבתי ספר במגזר הדרוזי היה 571 נקודות, של תלמידים בבתי ספר במגזר הערבי 522 נקודות ושל תלמידים בבתי ספר במגזר הבדואי 465 נקודות. העלייה בהישגים חלה בכל אחד מהמגזרים בנפרד: הישגי התלמידים במגזר הדרוזי עלו ב-20 נקודות בהשוואה לשנת הבסיס - עלייה שהתרחשה ברובה בין תשע"ה לתשע"ו; הישגי התלמידים במגזר הבדואי עלו ב-14 נקודות בהשוואה לשנת הבסיס - עלייה שהתרחשה בין תשע"ד לתשע"ה; הישגי התלמידים במגזר הערבי עלו ב-9 נקודות בהשוואה לשנת הבסיס - עלייה שהתרחשה בין תשע"ה לתשע"ו.

בכל השנים נרשמו פערים בהישגיהם של תלמידים ממגזרים שונים. בשנת תשע"ו הציון הממוצע של תלמידים במגזר הדרוזי היה גבוה ב-49 נקודות מהציון הממוצע של תלמידים במגזר הערבי, והציון הממוצע של תלמידים במגזר הערבי היה גבוה ב-57 נקודות מהציון הממוצע במגזר הבדואי. סך הפער בין המגזר הדרוזי לבדואי היה 106 נקודות – למעלה מסטיית תקן שלמה. תמונה זו נראתה גם בכל אחת מאופניויות השפה בנפרד - האזנה, הבעה בכתב וקריאה. בכל התחומים שנבדקו, הישגיהם של תלמידים במגזר הדרוזי הם הגבוהים ביותר והישגיהם של תלמידים במגזר הבדואי הם הנמוכים ביותר, ובתווך נמצאים הישגיהם של תלמידים מהמגזר הערבי.

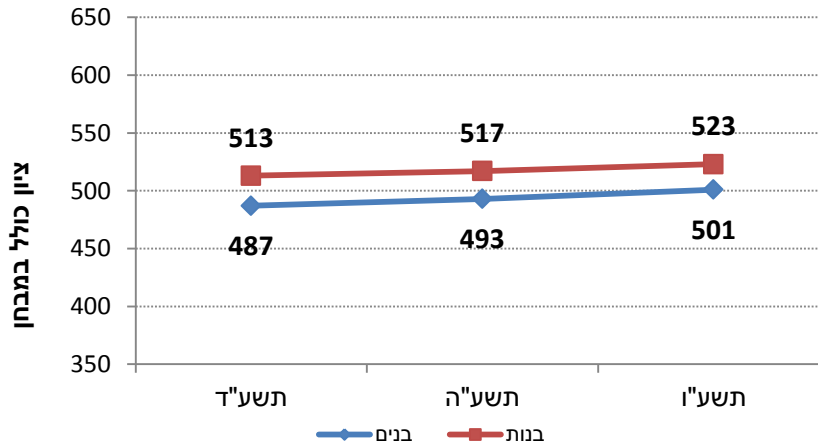
¹ לפירוט נוסף על התפלגות הציונים ראה בדוח המלא.

ממוצעי הציון הכולל במבחן לאורך שנים, לפי מגזר

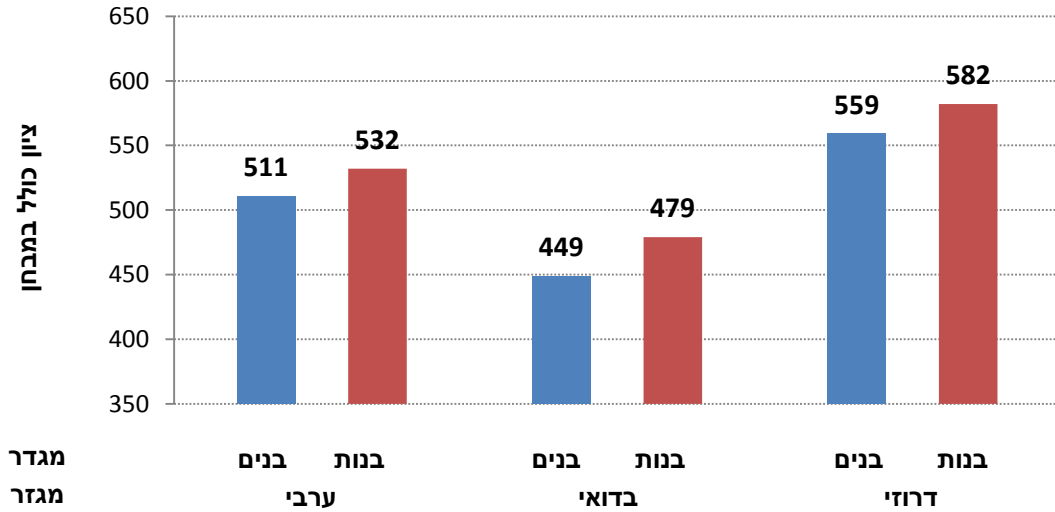
הישגים לפי מגדר: בכל השנים שנמדדו הישגי הבנות גבוהים מהישגי הבנים. בשנת הלימודים תשע"ו הציון הממוצע של הבנות היה 523 נקודות והציון הממוצע של הבנים 501 - פער של 22 נקודות לטובת הבנות. הפער לטובת הבנות נשמר גם בכל אחד מהמגזרים הערבי, הדרוזי והבדואי בנפרד. מהתבוננות בתחומי השפה שנבדקו במבחן עולה כי הישגיהן של התלמידות גבוהים מהישגיהם של התלמידים בהבעה בכתב ובהבנת הנקרא. לעומת זאת, בהבנת הנשמע לא נמצא פער של ממש בין שתי קבוצות המגדר².

ממוצעי הציון הכולל במבחן לאורך שנים, לפי מגדר

² לפירוט נוסף על נושאי המבחן ראה בדוח המלא.

ממוצעי הציון הכולל במבחן בשנת תשע"ו, לפי מגזר ומגדר

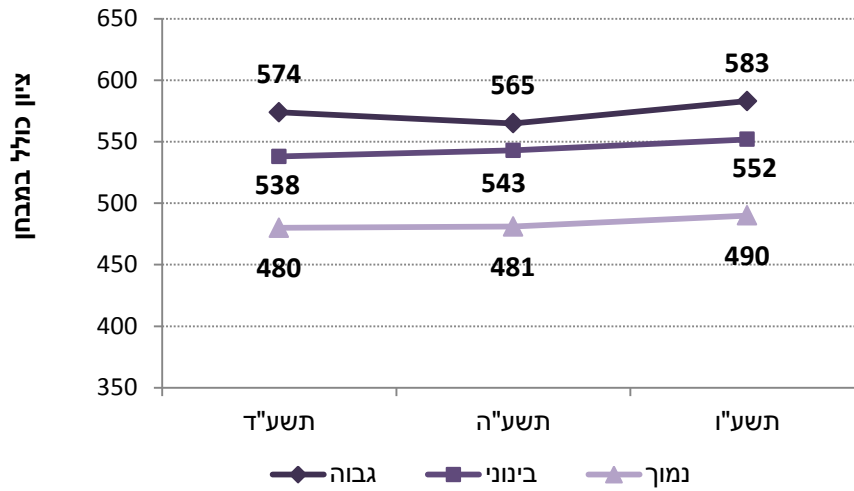
הישגים לפי רקע חברתי-כלכלי: בכל שלוש הרמות של רקע חברתי-כלכלי חלה עלייה בהישגי התלמידים במהלך השנים. בין השנים תשע"ד-תשע"ו, הישגי תלמידים מרקע חברתי-כלכלי גבוה עלו ב-9 נקודות, הישגי תלמידים מרקע חברתי-כלכלי בינוני עלו ב-14 נקודות והישגי תלמידים מרקע חברתי-כלכלי נמוך עלו ב-10 נקודות.

בשנת תשע"ו הציון הממוצע של תלמידים מרקע חברתי-כלכלי גבוה היה 583 נקודות, של תלמידים מרקע חברתי-כלכלי בינוני - 552 נקודות ושל תלמידים מרקע חברתי-כלכלי נמוך - 490 נקודות בלבד. ממוצעים אלו מצביעים על פערים משמעותיים בין תלמידים מרקע חברתי-כלכלי שונה: הפער בממוצע הציונים בין תלמידים מרקע גבוה לתלמידים מרקע בינוני עומד על 31 נקודות, והפער בממוצע הציונים בין תלמידים מרקע בינוני לתלמידים מרקע נמוך עומד על 62 נקודות. פערים בסדר גודל דומה נמצאו גם בשנים קודמות.

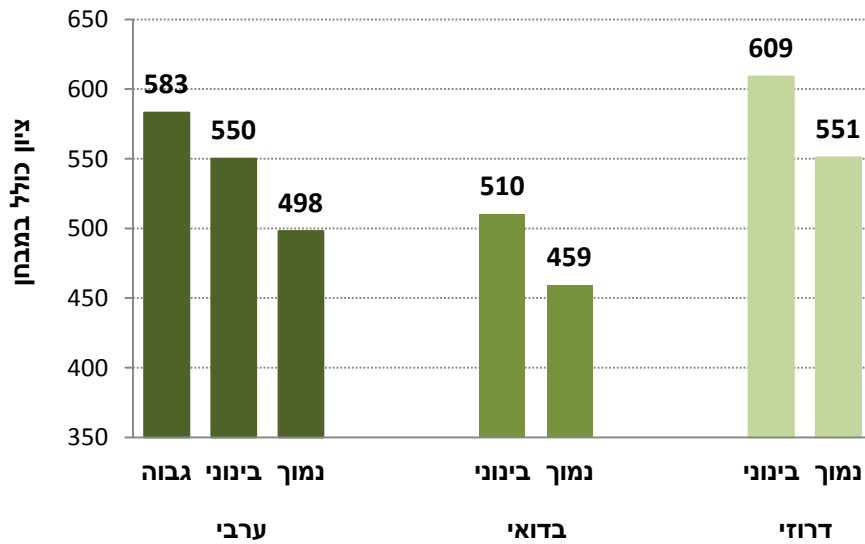
כאשר בוחנים את ההישגים של התלמידים במגזרים השונים לפי הרקע החברתי-כלכלי שלהם עולה כי יש פערים משמעותיים בין תלמידים מרקע שונה גם בתוך כל מגזר. בהשוואה בין תלמידים מרקע נמוך לתלמידים מרקע בינוני נמצאו פערים של כ-50 נקודות ויותר לטובת תלמידים מרקע בינוני - פער של 58 נקודות במגזר הדרוזי, 52 נקודות במגזר הערבי ו-51 במגזר הבדואי.

פערי ההישגים בין שלושת המגזרים נשמרים גם כאשר מסתכלים בתוך כל קבוצת רקע חברתי-כלכלי בנפרד. למשל, בקבוצת התלמידים מרקע בינוני הציון הממוצע של תלמידים במגזר הדרוזי הוא 609 נקודות, במגזר הערבי - 550 נקודות ובמגזר הבדואי - 510 נקודות (פער של 99 נקודות בין תלמידים במגזר הדרוזי לתלמידים במגזר הבדואי).

ממוצעי הציון הכולל במבחן לאורך השנים, לפי רקע חברתי-כלכלי של התלמיד

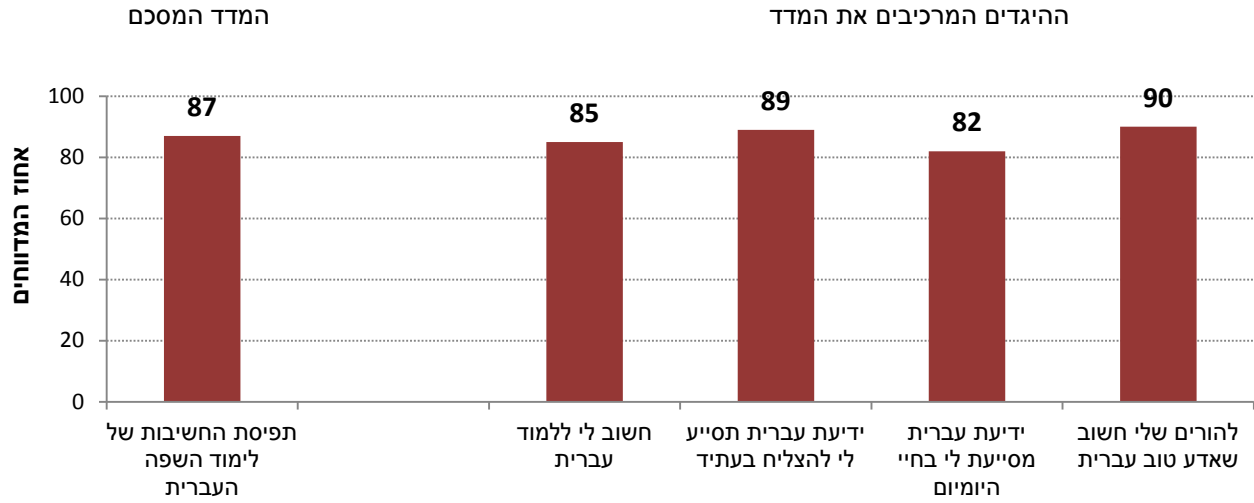
ממוצע הציון הכולל במבחן בשנת תשע"ו, לפי מגזר ורקע חברתי-כלכלי של התלמיד

עמדות תלמידים כלפי לימודי השפה העברית

תפיסת החשיבות של לימוד השפה העברית³: הרוב הגדול של התלמידים דוברי הערבית הביעו עמדות חיוביות כלפי חשיבות לימודי השפה העברית. תלמידים דיווחו שהם מאמינים שידיעת העברית תסייע להם להצליח בעתיד (89%), שחשוב להם ללמוד עברית (85%) ושידיעת העברית מסייעת להם בחיי היום יום (82%). 90% מהתלמידים ציינו כי להוריהם חשוב שידעו טוב עברית. בהיגדים המתייחסים לחשיבות השפה העברית, התלמידים במגזר הדרוזי דיווחו בשיעורים גבוהים במעט בהשוואה לתלמידים במגזר הערבי, בעוד תלמידים במגזר הבדואי דיווחו בשיעורים מעט נמוכים יותר.

תפיסת החשיבות של לימוד השפה העברית, דיווחי תלמידים בשנת תשע"ו

	מגזר		
	דרוזי	בדואי	ערבי
מדד מסכם: תפיסת החשיבות של לימוד השפה העברית	93%	82%	87%
א. "חשוב לי ללמוד עברית"	91%	81%	86%
ב. "ידיעת עברית תסייע לי להצליח בעתיד"	94%	85%	90%
ג. "ידיעת עברית מסייעת לי בחיי היומיום"	90%	78%	82%
ד. "להורים שלי חשוב שאדע טוב עברית"	95%	84%	91%

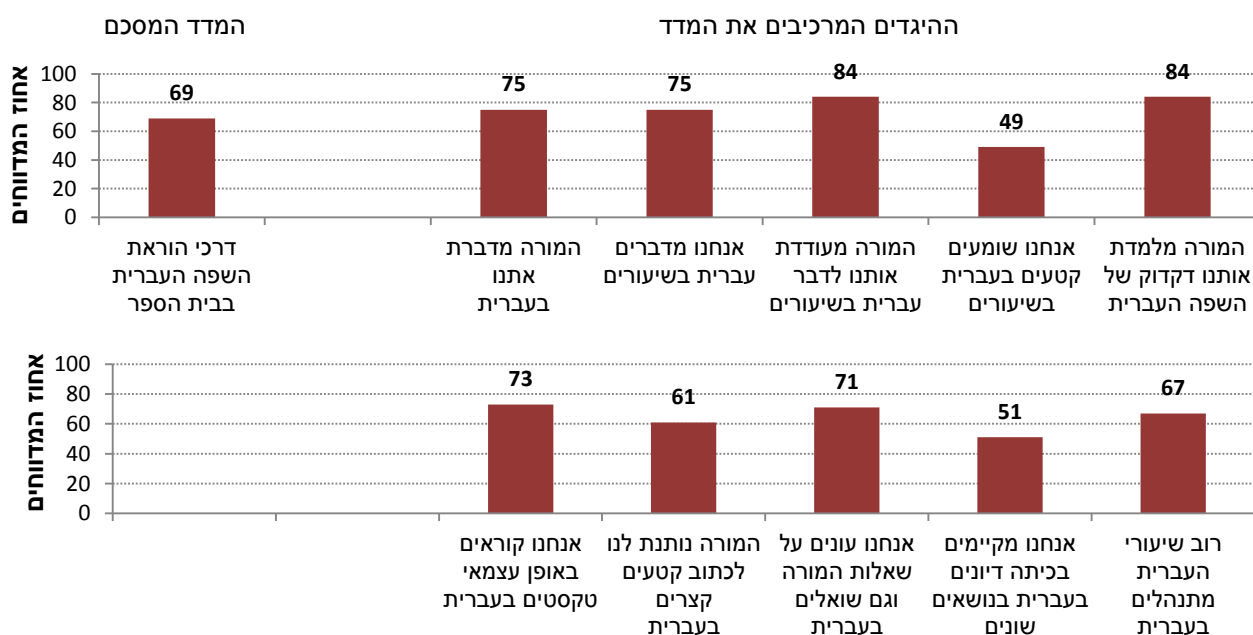
³ התלמידים התבקשו לציין את מידת הסכמתם עם ארבעה היגדים העוסקים ביחסם כלפי לימוד השפה העברית, על גבי סולם בן 5 דרגות הנע מ"מאוד לא מסכים" ועד "מסכים מאוד". תלמידים שציינו את אחד משני הערכים הגבוהים בסולם סווגו כמדווחים על העמדה המתוארת בהיגד. רמת הדיווח על המדד המסכם חושבה כממוצע אחוז המדווחים על כל ההיגדים המרכיבים את המדד.

דרכי הוראת השפה העברית בבית הספר⁴: התלמידים דיווחו שהמורה מעודדת אותם לדבר עברית בשיעורים (84%), שהם נוהגים לדבר עברית בשיעורים (75%) ושרוב השיעורים מתקיימים בעברית (67%). בנוגע לדרכי הוראה אחרות שנבדקו, מרבית התלמידים דיווחו שהם לומדים דקדוק של השפה העברית (84%) ושהם נוהגים לקרוא באופן עצמאי טקסטים (73%). באשר להבעה בכתב, שיעור נמוך יותר של תלמידים דיווחו על עיסוק במטלות כתיבה של קטעים קצרים בעברית (61%) ורק כמחצית דיווחו על השמעת קטעים בעברית במהלך השיעור (49%).

בהתבוננות בכל אחד משלושת המגזרים נמצא כי תלמידים במגזר הבדואי דיווחו בשיעורים נמוכים יחסית על מרבית הפעילויות. באשר להתנהלות השיעורים ותקשורת בעברית עם המורה נרשמו פערים גבוהים במיוחד בין דיווחי תלמידים במגזר הבדואי לדיווחי תלמידים במגזר הדרוזי (כ-70% במגזר הבדואי לעומת כ-90% במגזר הדרוזי).

דרכי הוראת השפה העברית בבתי הספר, דיווחי תלמידים בשנת תשע"ו

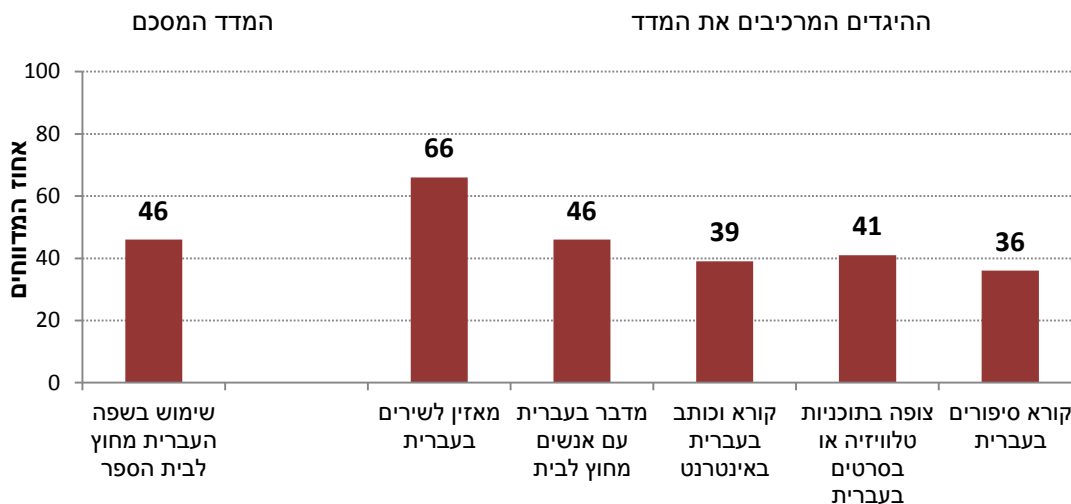
⁴ התלמידים התבקשו לציין את מידת הסכמתם עם עשרה היגדים העוסקים בדרכי הוראת השפה העברית בבית הספר, על גבי סולם בן 5 דרגות הנע מ"אף פעם" ועד "תמיד". תלמידים שציינו את אחד משני הערכים הגבוהים בסולם סווגו כמדווחים על קיום הפעילות שמתוארת בהיגד. רמת הדיווח על הממד המסכם חושבה כמוצע אחוז המדווחים על ההיגדים המרכיבים את הממד.

מגזר			
דרוזי	בדואי	ערבי	
77%	60%	71%	מדד מסכם: דרכי הוראת השפה העברית בבית הספר
91%	74%	87%	א. "המורה מעודדת אותנו לדבר עברית בשיעורים"
91%	72%	87%	ב. "המורה מלמדת אותנו דקדוק של השפה העברית (למשל נטיית הפועל)"
85%	65%	78%	ג. "המורה מדברת אתנו בעברית"
81%	64%	78%	ד. "אנחנו מדברים עברית בשיעורים (עונים על שאלות/שואלים שאלות ועוד)"
78%	68%	74%	ה. "אנחנו קוראים באופן עצמאי טקסטים בעברית"
70%	56%	61%	ו. "המורה נותנת לנו מטלות שבהן אנחנו כותבים קטעים קצרים בעברית"
58%	45%	50%	ז. "אנחנו שומעים קטעים בעברית בשיעורים (שירים, סיפורים, הוראות, שיחות)"
81%	61%	73%	ח. "אנחנו עונים בעברית על שאלות המורה וגם שואלים את המורה שאלות בעברית"
60%	44%	52%	ט. "בשיעורי העברית, אנחנו מקיימים בכיתה דיונים בעברית בנושאים שונים"
74%	54%	70%	י. "רוב שיעורי העברית מתנהלים בעברית ולא בערבית"

שימוש בשפה העברית מחוץ לבית הספר⁵: התלמידים דיווחו בשיעורים בינוניים על שימוש בשפה העברית מחוץ לבית הספר. אמנם מרביתם דיווחו כי הם מאזינים לשירים בעברית (66%), אך שיעור נמוך יותר דיווחו על שיחה בעברית עם אנשים מחוץ לבית (46%), צפייה בטלוויזיה ובסרטים בעברית (41%), קריאה וכתובה באינטרנט בעברית (39%) וקריאה בספרים בעברית (36%).

תלמידים מהמגזר הדרוזי דיווחו בשיעורים גבוהים יחסית לתלמידים מהמגזר הבדואי, בפרט על שימוש בשפה העברית באמצעות האזנה לשירים (80% במגזר הדרוזי לעומת 53% במגזר הבדואי) ודיבור בעברית עם אנשים מחוץ לבית (54% במגזר הדרוזי לעומת 40% במגזר הבדואי).

שימוש בשפה העברית מחוץ לבית הספר, דיווחי תלמידים בשנת תשע"ו

	מגזר		
	דרוזי	בדואי	ערבי
מדד מסכם: שימוש בשפה העברית מחוץ לבית הספר	53%	43%	46%
א. "מאזין לשירים בעברית"	80%	53%	69%
ב. "מדבר בעברית עם אנשים מחוץ לבית (בקניונים, בפארקים ועוד)"	54%	40%	47%
ג. "קורא וכותב בעברית באינטרנט"	47%	38%	38%
ד. "צופה בתוכניות טלוויזיה או סרטים בעברית"	48%	42%	40%
ה. "קורא סיפורים בעברית"	38%	41%	34%

⁵ התלמידים התבקשו לציין את התדירות שבה עושים שימוש בשפה העברית מחוץ לבית הספר באמצעות פעילויות שונות, על גבי סולם בן 5 דרגות הנע מ"במידה מועטה מאד או כלל לא" ועד "במידה רבה מאד". תלמידים שציינו את אחד משני הערכים הגבוהים בסולם סווגו כמדווחים על הפעילות המתוארת בהיגד. רמת הדיווח על המדד המסכם חושבה כממוצע אחוז המדווחים על כל ההיגדים המרכיבים את המדד.

חשיפה לשפה העברית בסביבה הקרובה: . מרבית התלמידים (68%) דיווחו שהם מבקרים בתדירות גבוהה באזורים בהם מדברים עברית (למשל קניונים), אך שיעור נמוך יותר דיווחו כי הם שומעים אנשים מדברים בעברית באזור מגוריהם (44%). בנוסף, התלמידים דיווחו בשיעורים גבוהים כי יש בביתם ספרים ועיתונים בעברית (86%) וכי בסביבת מגוריהם יש שלטים ופרסומות בעברית (77%).

ככלל, תלמידים במגזר הדרוזי דיווחו על חשיפה לשפה העברית בשיעורים גבוהים יחסית לשני המגזרים האחרים, המגזר הערבי והמגזר הבדואי.

חשיפה לשפה העברית בסביבה הקרובה, דיווחי תלמידים בשנת תשע"ו

מגזר	מגזר			כלל דוברי הערבית	
	דרוזי	בדואי	ערבי		
52%	49%	41%	44%	א. באיזו מידה אתה שומע אנשים מדברים בעברית בשכונה שלך/באזור שבו אתה גר?*	
77%	60%	70%	68%	ב. באיזו מידה אתה מבקר באזורים שמדברים בהם עברית (קניונים, חנויות או כל מקום אחר)?**	
87%	67%	79%	77%	ג. האם יש שלטים ופרסומות בעברית בסביבה שבה אתה גר?***	
91%	82%	86%	86%	ד. האם יש בבית שלך ספרים או עיתונים בעברית?***	

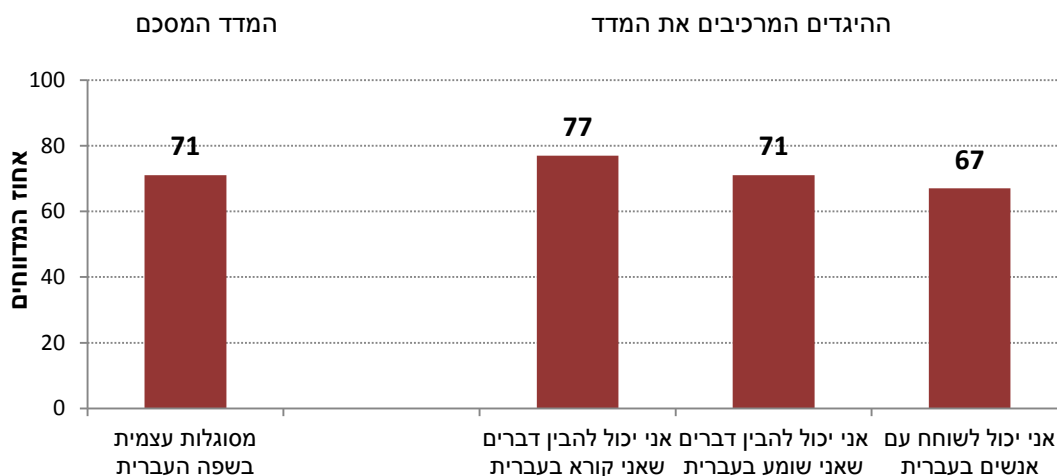
* אחוז המשיבים ב"מידה רבה" או "במידה רבה מאוד".

** אחוז המשיבים "כן".

מסוגלות עצמית בשפה העברית⁶: מרבית התלמידים דוברי הערבית הביעו תחושה של מסוגלות עצמית בשפה העברית. 77% מהתלמידים דיווחו שהם יכולים להבין דברים שהם קוראים בעברית (שלטים, פרסומות, סיפורים ועוד), 71% מהתלמידים דיווחו שהם יכולים להבין דברים שהם שומעים בעברית (שיחות בין אנשים, סרטים, תכניות טלוויזיה ועוד), ו-67% מהתלמידים דיווחו שהם יכולים לשוחח עם אנשים בעברית.

תלמידים במגזר הבדואי דיווחו בשיעורים נמוכים מעט יותר על תחושת מסוגלות בשפה העברית, בהשוואה לתלמידים בשני המגזרים האחרים.

מסוגלות עצמית בשפה העברית, דיווחי תלמידי בשנת תשע"ו

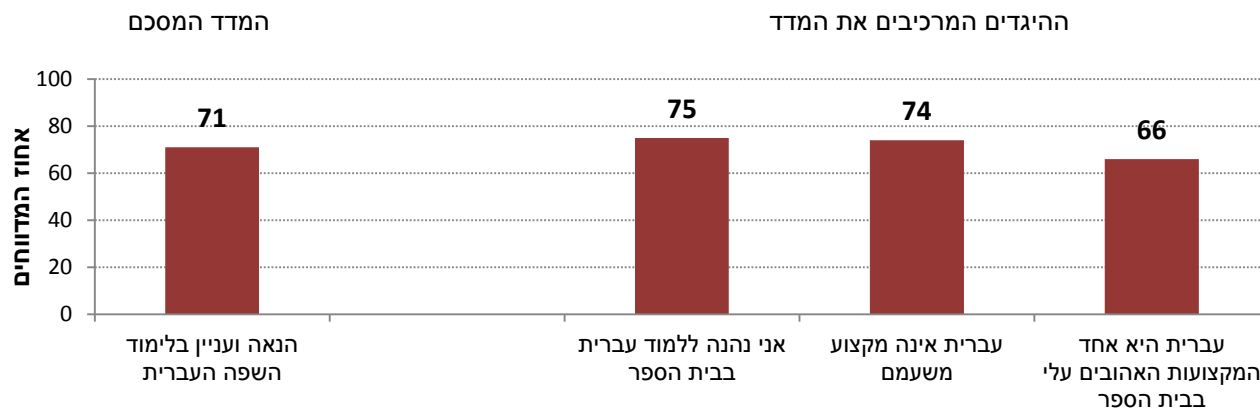

	מגזר		
	דרוזי	בדואי	ערבי
מדד מסכם: מסוגלות עצמית בשפה העברית	81%	64%	73%
א. "אני יכול להבין דברים שאני קורא בעברית (שלטים, פרסומות, סיפורים ועוד)"	84%	70%	79%
ב. "אני יכול להבין דברים שאני שומע בעברית (שיחות בין אנשים, סרטים, תכניות טלוויזיה ועוד)"	79%	64%	72%
ג. "אני יכול לשוחח עם אנשים בעברית"	79%	58%	68%

⁶ התלמידים התבקשו לציין את מידת הסכמתם עם שלושה היגדים העוסקים במידת המסוגלות שלהם בשימוש בשפה העברית, על גבי סולם בן 5 דרגות הנע מ"מאוד לא מסכים" ועד "מסכים מאוד". תלמידים שציינו את אחד משני הערכים הגבוהים בסולם סווגו כמדווחים על הסכמה עם ההיגד. רמת הדיווח על המדד המסכם חושבה כממוצע אחוז המסכימים עם ההיגדים המרכיבים את המדד.

הנאה ועניין בלימוד השפה העברית⁷ : תלמידים דיווחו שהם נהנים ללמוד עברית בבית הספר (75%) ושהם אינם חושבים שעברית היא מקצוע משעמם (74%). שיעור נמוך יותר של תלמידים דיווחו כי עברית היא אחד המקצועות האהובים עליהם (66%). דיווחי התלמידים על הנאה ועניין בלימוד השפה העברית דומים בין שלושת המגזרים.

הנאה ועניין בלימוד השפה העברית, דיווחי תלמידים בשנת תשע"ו

מגזר			
דרוזי	בדואי	ערבי	
77%	70%	71%	מדד מסכם: הנאה ועניין בלימוד השפה העברית
80%	71%	75%	א. "אני נהנה ללמוד עברית בבית הספר"
80%	71%	74%	ב. "עברית אינה מקצוע משעמם"
70%	68%	64%	ג. "עברית היא אחד המקצועות האהובים עלי בבית הספר"

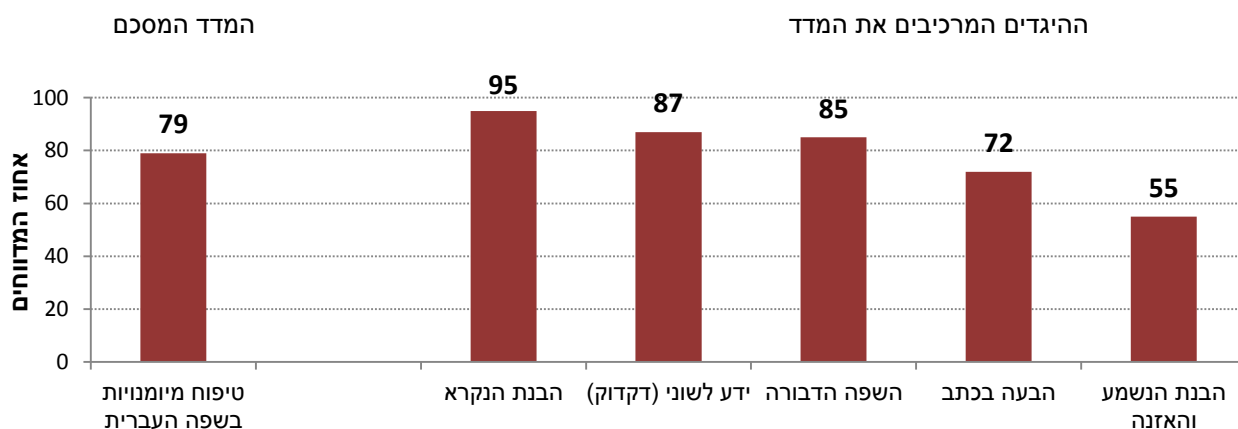
⁷ התלמידים התבקשו לציין את מידת הסכמתם עם שלושה היגדים העוסקים ביחסם כלפי הנאה ועניין בלימוד השפה העברית, על גבי סולם בן 5 דרגות הנע מ"מאוד לא מסכים" ועד "מסכים מאוד". תלמידים שציינו את אחד משני הערכים הגבוהים בסולם סווגו כמדווחים על הסכמה עם ההיגד. רמת הדיווח על הממד המסכם חושבה כממוצע אחוז המסכימים עם ההיגדים המרכיבים את הממד.

עמדות מורים כלפי הוראת השפה העברית

טיפוח מיומנויות בשפה העברית⁸: 95% מהמורים דיווחו כי הם עובדים עם התלמידים על טיפוח מיומנות הבנת הנקרא בשפה העברית, 87% דיווחו כי הם עוסקים בתחום הידע הלשוני (דקדוק) ו-85% דיווחו כי עבדו עם התלמידים על טיפוח מיומנות השפה הדבורה. שיעורי המורים שדיווחו כי הם עבדו עם התלמידים על טיפוח מיומנויות של הבעה בכתב והבנת הנשמע נמוכים יותר: 72% מהמורים דיווחו על טיפוח הבעה בכתב ורק 55% על טיפוח הבנת הנשמע והאזנה.

בשלושת המגזרים הרוב המכריע של המורים (כ-95% ויותר) דיווחו כי הם מטפחים מיומנויות של הבנת הנקרא. בתחומים הבעה בכתב והבנת הנשמע והאזנה, שיעורי המורים במגזר הדרוזי שדיווחו על טיפוח מיומנויות אלו היו גבוהים בהשוואה לשיעורי המורים בשני המגזרים האחרים (בפער של למעלה מ-20%). לעומת זאת, בתחומים של השפה הדבורה וידע לשוני נמצאו הבדלים קלים בין שלושת המגזרים.

טיפוח מיומנויות בשפה העברית, דיווחי מורים בשנת תשע"ו

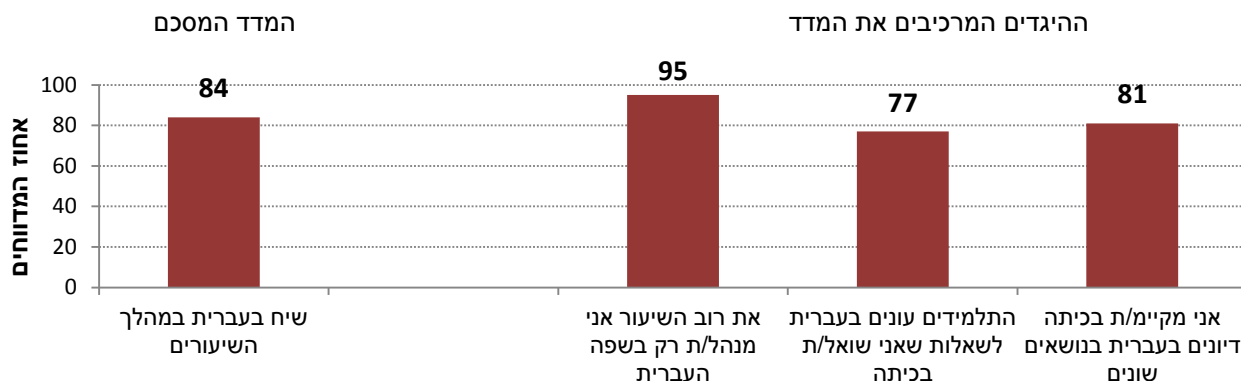
	מגזר		
	דרוזי	בדואי	ערבי
מדד מסכם: טיפוח מיומנויות בשפה העברית	90%	75%	78%
א. "בהבנת הנקרא"	100%	95%	94%
ב. "בידע לשוני (דקדוק)"	92%	85%	86%
ג. "השפה הדבורה"	90%	81%	86%
ד. "בהבעה בכתב"	89%	60%	75%
ה. "בהבנת הנשמע והאזנה"	81%	57%	48%

⁸ המורים התבקשו לציין את התדירות בה הם עבדו עם התלמידים על טיפוח מיומנויות שונות בשפה העברית (במהלך החודש האחרון שלפני מועד הסקירה), על גבי סולם בן 5 דרגות הנע מ"במידה מועטה מאד או כלל לא" ועד "במידה רבה מאד". מורים שציינו את אחד משני הערכים הגבוהים בסולם סווגו כמדווחים על הוראת המיומנות בתדירות גבוהה. רמת הדיווח על המדד המסכם חושבה כממוצע אחוז המדווחים על המיומנויות המרכיבות את המדד.

שיח בעברית במהלך השיעורים⁹: הרוב המכריע של המורים דיווחו כי את רוב השיעור הם מקיימים בשפה העברית (95%). שיעורים נמוכים במעט דיווחי כי הם מקיימים דיונים בעברית בכיתה (81%) ושהתלמידים עונים בעברית לשאלות שהם שואלים בכיתה (77%).

בנוגע לניהול השיעורים בשפה העברית, לא נמצאו פערים משמעותיים בין המגזרים ובשלושתם, למעלה מ- 90% מהמורים דיווחו על כך שהם מדברים עברית ברוב זמן השיעור. באשר לקיום דיונים בכיתה ומענה של התלמידים בעברית לשאלות המורה נמצאו פערים בין המגזרים – כ-90% מהמורים הדרוזים דיווחו על פעילויות אלו, לעומת כ-80% במגזר הערבי וכ-70% בלבד במגזר הבדואי.

שיח בעברית במהלך השיעורים, דיווחי מורים בשנת תשע"ו

	מגזר		
	דרוזי	בדואי	ערבי
מדד מסכם: שיח בעברית במהלך השיעורים	94%	77%	86%
א. "את רוב השיעור אני מנהל/ת רק בשפה העברית"	99%	90%	96%
ב. "התלמידים עונים בעברית לשאלות שאני שואל/ת בכיתה"	90%	66%	80%
ג. "אני מקיימת/ת בכיתה דיונים בעברית בנושאים שונים"	92%	75%	82%

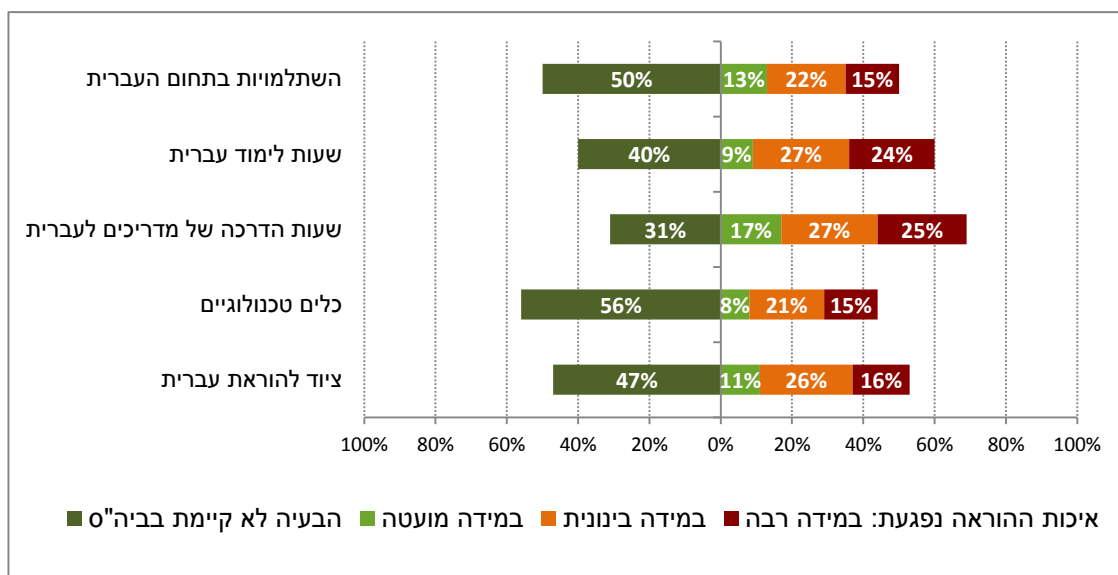
⁹ המורים התבקשו לציין את התדירות בה ביצעו שיח בעברית (במהלך החודש האחרון שלפני מועד הסקירה), על גבי סולם בן 5 דרגות הנע מ"אף פעם" ועד "יתמיד". מורים שציינו את אחד משני הערכים הגבוהים בסולם סווגו כמדווחים על הוראת המיומנות בתדירות גבוהה. רמת הדיווח על המדד המסכם חושבה כממוצע אחוז המדווחים על המיומנויות המרכיבות את המדד.

גורמים המקשים על הוראת העברית בבית הספר¹⁰: כמחצית מהמורים דיווחו כי הגורמים המקשים במידה בינונית או רבה על הוראת העברית בבית הספר הם מחסור בשעות הדרכה של מדריכים לעברית (52%) ומחסור בשעות לימוד עברית (51%). בשיעורים נמוכים יותר המורים דיווחו על מחסור בצידוד להוראת העברית (42%), השתלמויות בתחום העברית (37%) וחוסר בכלים טכנולוגיים (36%).

בשלושת המגזרים, מחסור בשעות הדרכה נתפס כאחד הגורמים המקשים ביותר על איכות ההוראה: 59% מהמורים במגזר הדרוזי דיווחו על גורם זה, 53% במגזר ערבי ו-46% במגזר הבדואי. במגזר הערבי המורים דיווחו גם על מחסור בשעות לימוד בעברית (59%), ובמגזרים הדרוזי והבדואי המורים דיווחו גם על מחסור בצידוד להוראת העברית (51% ו-49%, בהתאמה)¹¹.

גורמים המקשים על הוראת העברית בבית הספר, דיווחי מורים בשנת תשע"ו

¹⁰ המורים התבקשו לציין באיזו מידה הגורמים שהוצגו בפניהם מקשים על הוראת העברית בבית הספר ואיכות ההוראה נפגעת, על גבי סולם בן 4 דרגות הנע מ"הבעיה לא קיימת בבית הספר" ועד "במידה רבה".

¹¹ לפירוט נוסף על הגורמים המקשים בחלוקה לפי מגזרים ראה בדוח המלא.